

Ulft en de DRUfabriek

Het dorp Ulft is met 10.622 (1-1-1010) inwoners de grootste plaats in de gemeente Oude IJsselstreek. Tot 1 januari 2005 behoorde Ulft tot de gemeente Gendringen. Bij de gemeentelijke herindeling in de Achterhoek gingen de gemeenten Gendringen en Wisch samen verder onder de naam Oude IJsselstreek. Ulft bestaat behalve uit het gelijknamige dorp uit twee buurtschappen: Oer en De Pol. Oer is het noorden van Ulft, en heet zo vanwege het ijzer (oer) in de grond. In Oer was ook de DRU gevestigd, een ijzergieterij.

De geschiedenis van Ulft begint in 1236 met een burcht: het reeds lang geleden verdwenen Slot Ulft. De waterburcht lag aan de samenvloeiing van de Oude IJssel en de Aa-Strang. De burcht had een watermolen, die als korenmolen werd gebruikt. Aan het eind van de 16e eeuw begon Ulft zich als dorp te ontwikkelen. Vanaf de 18de eeuw ontstond langs de Oude IJssel een van de eerste industriegebieden van Nederland. Belangrijk voor deze ontwikkeling was de aanwezigheid van de Oude IJssel en ijzeroer. Ijzeroer was ruim aanwezig en gemakkelijk af te graven. De oerbanken onder de landbouwgronden waren erg schadelijk voor het gewas en voor de boeren vormde het oer daarom een probleem.

In 1753 ontstond het plan om de ruïne van de oude watermolen te herbouwen als ijzermolen en er een ijzergieterij te beginnen. Hierdoor leverde de erts winst op en waren de boeren van hun probleem verlost. Het stromende water van de rivier dreef de ijzermolens aan, waarin het oer werd verwerkt.

De eerste 'ijzerhut' bij Ulft werd in 1754 niet door de graaf van Bergh opgericht, zoals sommige bronnen melden om het verhaal interessanter te maken. Alsof het zo al niet interessant genoeg is. De initiatiefnemer was zo goed als zeker Carl Henning, rentmeester van de Ulfitse bezittingen van de graaf van Hohenzollern Sigmaringen en van den Bergh; er werd een 'sociëteit' opgericht, wij zouden zeggen een BV. Deze kreeg toestemming van de graaf van Bergh, omdat de grond en het waterrecht van de graaf was. De graaf deed mee als investeerder met Carl Henning en nog twee anderen. Maar al na zeven jaar trok Huis Bergh zich als geldschietter terug.

In 1774 werd het overgenomen door burgemeester Diepenbrock en apotheker Reigers uit het naburige Bocholt. Het zijn deze eigennamen en de plaatsnaam die we terugvinden in het acroniem DRU.

Zowel de heren B.J. Diepenbrock (1727 – 1788) als zijn neven, de broers Th.J. Reigers (1732 – 1806) en dr. B.J. Reigers (1745 – 1827), waren geboortig en woonachtig in Bocholt. Diepenbrock was burgemeester van het stadje Werth, enkele kilometers van Bocholt af gelegen, en ambtstrentmeester en schepen van Bocholt; Th. J. Reigers was apotheker en dr. B.J. Reigers geneesheer, beide in Bocholt.

In 1774 zijn zij pachter geworden van de Ulfitse IJzerhut. Ze hadden al een tiental jaren de IJzerhut, de Michaelishütte, in Liedern bij Bocholt gepacht; die in Ulft namen ze er dus bij. De families zijn later eigenaar geworden, wanneer is niet precies bekend, maar vóór 1810. De ijzerhut werd door een huttemeester gerund; de families woonden nog steeds in Bocholt. Pas in 1819 komt de zoon van geneesheer BJ Reigers, JBA Reigers, (Aloys) op het terrein van de hut in Ulft te wonen. Hij en later zijn zonen, nemen de dagelijkse leiding van het bedrijf over. Het eigendom blijft verdeeld over leden van de families Diepenbrock en Reigers. Ze waren door meerdere huwelijken met elkaar verwant.

In 1885 opende Bellaard, Becking en Bongers in Ulft een tweede ijzergieterij. Deze gieterij

kreeg in de volksmond de naam “de nieuwe hut”.

In de tweede helft van de negentiende eeuw ging de DRU over van waterkracht naar de stoommachine en begonnen ze met het Terborgse bedrijf Vulcaansoord de emailtechniek toe te passen. De producten uit gietijzer vormden de hoofdmoot van het aanbod. Vanaf het einde van de 19de eeuw was DRU ook een van de belangrijkste leveranciers van brievenbussen en ander straatmeubilair. De fabriek in gietijzeren pannen, haarden, badkuipen en emailwerk had in haar beste periode, in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw, 1500 werknemers in dienst. De DRU was tot ver in de jaren zestig de grootste werkgever in de streek. In de jaren zeventig moest de DRU de gieterijen echter stil leggen en moest het bedrijf sterk inkrimpen. Het bedrijf had zich sterk gericht op gashaarden en -kachels en nu was de Nederlandse markt verzadigd. Daarnaast vormden de opkomst van kunststoffen en de concurrentie van lage-lonenlanden een groot probleem voor het bedrijf.

De ni-je hut verging het iets anders. Bellaard, Becking en Bongers produceerde na de ontdekking van de gasbel bij Slochteren op grote schaal gashaarden voor de verwarming van woonhuizen. De Bocal-gashaard was een begrip in de verwarmingsindustrie en bij de consumenten. Einde zestigerjaren kwam de centrale verwarming en doordat het bedrijf te laat overschakelde ging het in 1970 failliet.

De ijzergieterijen trokken overigens andere bedrijven aan, met name in de metaalnijverheid.

Bij de DRU had de fusie met Etna en Daalderop in 1970 geen voordeel opgeleverd. Na een overname door Internatio Müller bepaalde de nieuwe directie dat de gieterijen van Dru moesten sluiten. In 1999, het bedrijf was inmiddels overgenomen door Schuttersveld en gesplitst in 3 bv's, vertrok Dru Verwarming naar Duiven waar nog altijd gashaarden en sfeerkachels gemaakt worden, nu weer als zelfstandig bedrijf. Een geplande herstructurering van het terrain was aanleiding tot onderhandelingen met de gemeente en leidde tot vertrek van de overgebleven bedrijvigheden met uitruil van grond en gebouwen in 2002: DRU-IP en S ging naar het nieuwe industrieterrein in Ulft en functioneert daar onder de naam Exerion (was inmiddels ook weer zelfstandig geworden), DRU-SSP ging op in SSP Lichtenvoorde. Voor de vrijgekomen gebouwen, industrieel erfgoed van national belang, werd een groot herbestemmingsproject opgezet. Als eerste meldden zich mensen met het plan er een Nederlands IJzermuseum te beginnen. In 2002 werden de historische gebouwen, in totaal 7 complexen, tot Rijksmonument verklaard.

Het fabrieksterrein heeft andere culturele- en maatschappelijke functies gekregen.

Van verboden stad naar openbaar domein.

Het DRU-complex is een staalkaart van alle denkbare bouwstijlen in de industriebouw. Het complex is sinds 1890 bij voortdurende uitbreid; gebouwen die ogenschijnlijk in één keer neergezet zijn bestaan uit soms vier bouwfases.

Het Beltman-complex, eigenlijk de emailleerfabriek, dat in feite een complex op zichzelf is met zijn carré-vormige structuur en zijn met sheddaken overkapt binnenterrein. Het uit 1913 stammende gebouw herbergt tevens een van de eerste betonnen portaalconstructies van Nederland. Ontworpen in 1911 en 1912 door vader (Gerrit) en zoon (Arend) Beltman in de stijl van het zakelijke Nieuwe Bouwen. Alleen de watertoren, die het complex van water(-druk) voorzagt, is gebouwd in de stijl van het neoclassicisme en de neorenaissance.

Hans Mellendijk & Peter van Toor

Bronnen:

- [Nederlands IJzer Museum](#)
- [Tijdschrift Oost](#)